

Nr 256

Av herrar Wedén och von Friesen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Försvarets forskningsanstalt: Viss forskningsverksamhet.

Vid sin behandling av frågan om det svenska försvarets eventuella utrustning med defensiva taktiska atomvapen enades försvarsberedningen om att ett beslut vid tidpunkten för avlämnandet av beredningens betänkande icke var erforderligt i denna sak. Anledningen härtill var, att utvecklingen av det svenska atomprogrammet över huvud taget och andra förberedande åtgärder icke nått ett sådant stadium att ett ställningstagande i sakfrågan erfordrades. Detta skäl torde alltjämt äga giltighet.

Den i detta avseende inom försvarsberedningen uppnådda enigheten byggde enligt vår mening på en bestämd förutsättning. Denna förutsättning var, att utvecklingen av vårt atomprogram och övriga förberedelser skulle fortsätta på ett sådant sätt, att såvida beslut om produktion av taktiska mindre kärnvapen senare fattades, skulle sådan produktion kunna igångsättas utan försening. Vårt deltagande på denna punkt i det eniga försvarsbeslutet utgick från ovannämnda förutsättning. Då viss oklarhet nu synes föreligga beträffande densamma är det, som vi ser saken, regeringens skyldighet att snarast åvägbringa en fortsättning i lämpliga former av de förhandlingar, som ägde rum inom försvarsberedningen för att om möjligt säkra en bestående enighet i försvarsfrågan.

Formuleringen av 1958 års riksdags beslut i atomvapenfrågan och de deklARATIONER som i samband därmed gjordes från regeringssidan har medfört, att även sådana förberedande åtgärder, som icke föregriper ett kommande beslut i själva sakfrågan men väl skapar underlag för verkställandet av åtgärder i händelse beslut om vårt försvars utrustning med taktiska kärnvapen senare skulle fattas, icke kan komma till stånd, om ej riksdagen särskilt medgiver detta. Överbefälhavaren har för sin del dragit konsekvensen av detta läge, när han i skrivelse till försvarets forskningsanstalt uttalat, att medel bör äskas för forskning och undersökningar med ändamål att bilda underlag för konstruktion av atomladdningar och att därvid under arbetets gång skapa en allt säkrare teknisk och ekonomisk grund för ett framtida ställningstagande till frågan om anskaffning av svenska atomvapen. I anledning härav har forskningsanstalten äskat ett anslag av 2,8 milj. kr. för detta ändamål.

Även av överbefälhavarens skrivelse framgår klart, att fråga nu icke är om ställningstagande till det svenska försvarets förseende med defensiva taktiska kärnvapen eller icke. Det har emellertid i den offentliga debatten

bl. a. på ett, som vi nedan skall visa, orimligt sätt gjorts gällande att ett beslut nu om bifall till ovannämnda mindre äskande skulle innebära, att statsmakterna i viss mån uppgåve sin handlingsfrihet vid ett senare ställningstagande till själva sakfrågan. Vidare har hänvisats till att pågående förhandlingar mellan stormakterna om stopp för kärnvapenprov och om förbud mot kärnvapens användning skulle göra det mindre lämpligt med ett svenskt beslut om visst forskningsarbete nu, även om ett sådant beslut ej föregriper prövningen av spørsmålet om kärnvapen i vårt försvar. I detta sammanhang vill vi anföra följande.

Utvecklingen av kärnvapnen inom stormakternas stridskrafter har bl. a. medfört, att man framställer allt mindre laddningar. Det torde sålunda vara mycket sannolikt, att inom ett fåtal år stormakternas armé-, marin-, luft- och luftvärnsstridskrafter i så stor utsträckning kommer att vara utrustade med och utbildade för strid med dylika små kärnvapen med begränsad räckvidd, att dessa kommer att betraktas som helt konventionella.

Under dessa förhållanden synes det oss oförenligt med det ansvar statsmakterna måste bära för landets säkerhet och försvarsmöjligheter att helt satsa på att hållbara internationella överenskommelser skulle kunna uppnås om förbud mot produktion och användning av kärnladdningar eller att handla så, som om ett negativt svenskt beslut fattats i kärnvapenfrågan. Vi intar fortfarande den ståndpunkten, att ett ställningstagande till frågan om tillverkning i Sverige av defensiva taktiska mindre kärnvapen kan uppskjutas under förutsättning av att sådana förberedelser vidtages, att detta icke medför någon förlängning av den tid inom vilken en produktion kan sättas igång, ifall beslut härom senare kommer till stånd. Synpunkten att ett beslut nu om forskningsanslag skulle föregripa det kommande ställningstagandet i huvudfrågan måste vi tillbakavisa. Vi utesluter icke möjligheten av internationella överenskommelser om allmän rustningsbegränsning och i samband därmed effektivt kontrollerade förbud mot atomvapen. Tvärtom är det naturligtvis vår varma förhoppning, att sådana överenskommelser skall komma till stånd. Sker så, är det ett fullständigt orimligt antagande att det förhållandet, att Sverige under tiden satsat begränsade medel på förberedande forskning och undersökningar, skulle medföra någon som helst bindning som skulle göra det svårare för Sverige att dra konsekvenserna av dylika överenskommelser. Statsmakterna bevarar följaktligen sin handlingsfrihet. De belopp, som i så fall använts för dessa förberedelsearbeten, kan då betraktas som en relativt blygsam försäkringspremie mot en mycket stor risk som varit påtaglig men icke inträffat.

Vi förordar alltså, att äskandet om ett forskningsanslag på 2,8 milj. kr. för sådana förberedelser, som erfordras för att skapa en säkrare teknisk och ekonomisk grund för ett senare ställningstagande till frågan om anskaffning av svenska atomvapen, bör bifallas. Vi förutsätter givetvis, att detta anslag skall rymmas inom den totala ram, som utmätts för försvarets huvudtitel.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen må bevilja försvarets forskningsanstalt 2,8 milj. kr. för i motionen angivet ändamål och bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån sådana erfordras, vidtaga justeringar på andra punkter i försvarets huvudtitel i syfte att inrymma ifrågavarande anslag i försvarets totala kostnadsram.

Stockholm den 27 januari 1959

Sven Wedén

Bertil von Friesen